

Toe
gankelijk
heid

Beleid &
financie
ring

Personeel
& werk
omstandig
heden

Curri

Monitoring
& evaluatie

culum

De EU-Commissie Onderwijs houdt zich al sinds jaar en dag bezig met de kwaliteit van voorzieningen voor zorg en educatie voor jonge kinderen. Vorig jaar heeft de commissie de resultaten van studie en discussie neergelegd in een Europees kwaliteitskader voor de kinderopvang. Een belangwekkend document in Europees verband dat ons in Nederland behulpzaam kan zijn als reflectie-instrument op onze eigen praktijk. Bureau Mutant en VBJK hebben het document ten behoeve van de Nederlandse kinderopvang vertaald, bewerkt en toegankelijk gemaakt. | JOSETTE HOEX & ERNA REILING

HET EUROPESE KWALITEITSKADER
VOOR KINDEROPVANG

EQF: vijf pijlers voor kwaliteit

In mei 2015 geeft dr. Arianna Lazzari (Bologna University) een presentatie tijdens het ECEC-congres Brussel onder de beloftevolle aankondiging *European inspiration for early childhood education and care: today and tomorrow*.

Zij heeft goed nieuws voor de verzamelde werkers en wetenschappers in de kinderopvang in Europa. Vanuit de behoefte om meer grip te krijgen op de positie die kinderopvang heeft en zou kunnen hebben in het leven van jonge kinderen, heeft de EU Commissie Onderwijs opdracht gegeven om een Europees kwaliteitskader te formuleren. Uit deze opdracht is het 'Proposal for Key principles of a Quality Framework for Early Childhood Education and Care' ontstaan. Dit voorstel is bediscussieerd en opgesteld door een werkgroep met werkveldexperts en beleidsadviseurs uit vrijwel alle lidstaten. De discussie mondde uit in de publicatie van

een document met daarin de ijkpunten > voor kwaliteit van het werk in de kinderopvang. Deze ijkpunten zijn gefundeerd

EQF p. 7:
'Childhood is a time to be, to seek and to make meaning of the world. The early childhood years are not solely preparation for the future but also about the present.'

- > op wetenschappelijk onderzoek en gedragen door alle lidstaten van de Europese gemeenschap! De naam van dit document? *The European Quality Framework (EQF)*

Drie uitgangspunten

Het EQF stelt vast dat kinderopvang en vroeg- en voorschoolse educatie (OOJK) niet enkel de ontwikkelingskansen van kinderen stimuleert, maar ook kan bijdragen aan grotere betrokkenheid van en steun aan ouders. Goede kinderopvang maakt verbinding met de totale context waarbinnen een kind opgroeit en kan deze context dus verrijken en versterken. Dit positieve effect kan enkel bereikt worden als voorzieningen hun diensten aanbieden op een hoog kwaliteitsniveau. Het stelt hoge eisen aan de invulling van de vereiste kwaliteit, gebaseerd op de volgende drie uitgangspunten:

1 Een gedeelde visie op kwaliteit

Het EQF wil verschillende aspecten van kwaliteit voor ogen houden en stimuleren:

- de structurele kwaliteit die handelt over het systeem en de organisatie;
- de proceskwaliteit die gaat over de pedagogische praktijk binnen een voorziening;
- de resultaatkwaliteit die oog heeft voor de effecten op de ontwikkeling van jonge kinderen, ouders en de samenleving.

2 Een gedeeld kindbeeld

Ieder kind is uniek en wordt gezien als een competente, leergierige en actieve betekenisverlener, als een persoon in het hier en nu, als co-creator in de eigen ontwikkeling.

Thema	Stelling
1. Toegankelijkheid	1. Toegankelijk en betaalbaar voor iedereen 2. Stimuleren van participatie, sociale cohesie en diversiteit
2. Personeel en werkomstandigheden	3. Professioneel uitvoeren dankzij opleiding en permanent leren 4. Ondersteunende werkomstandigheden
3. Curriculum	5. Pedagogisch beleid zet in op holistische ontwikkeling van het kind 6. Pedagogisch beleid zet aan tot samenwerking en reflectie
4. Monitoring en evaluatie	7. Informatie-verzamelen voor kwaliteitsverbetering 8. Informatie-verzamelen in het belang van het kind, ouders en lokale context
5. Beleid en financiering	9. Participanten kiezen voor verantwoordelijkheid en samenwerking 10. (uitbouw van) Universeel recht op toegang

Het heeft rechten, zoals bepaald in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Vanuit dit holistisch kindbeeld moet OOJK alle kansen geven aan ieder kind om zich te ontwikkelen; zorg en opvoeding vormen daarin een ondeelbaar geheel.

3 Een gedeelde visie op ouders

Ouders zijn de eerst opvoedingsverantwoordelijken en horen actief betrokken te worden in de praktijk van OOJK. Hierbij is het van belang rekening te houden met en respect te hebben voor de diversiteit van gezinnen en hun verschillende overtuigingen omtrent de opvoeding van hun kinderen. OOJK dient de opvoeding thuis aan te vullen en te ondersteunen, maar in geen geval te vervangen.

Vijf thema's

Met deze drie uitgangspunten als vertrekpunt, is de EU-werkgroep gaan zoeken naar verbindende gedachten en relevante thema's. Zij hebben zich hierbij primair laten leiden door wetenschappelijk onderzoek en het Verdrag van de Rechten van het Kind. Meninge, ideeën en dromen zijn belangrijk in uitwisseling en discussie, maar zijn zo divers als de culturele achtergrond van de

werkgroepdeelnemers. Om consensus te bereiken over wat werkelijk van belang is voor een gezonde en goede ontwikkeling van kinderen, bleek wetenschappelijk resultaat het meest overtuigend te zijn.

De werkgroep is erin geslaagd om de vijf meest relevante en leidende thema's in OOJK neer te zetten. Thema's die door alle EU-landen zijn herkend en onderschreven vanuit de gedachte: 'Deze thema's doen er toe voor goede kwaliteit van werken in ECEC'.

Met deze thema's krijgt de kinderopvang een fundamentele rol in het maatschappelijk-pedagogisch bestel. Het geeft een denkkader voor beleidskeuzes en pedagogische richting binnen de eigen organisatie, en verbindt deze met de omgeving waarin de opvoedingstaak wordt gerealiseerd. Oftewel: het EQF helpt om kritisch naar eigen aanpak te kijken, maar helpt ook om die aanpak 'van complementaire waarde' te maken in de samenwerking en afstemming met anderen.

Tien kwaliteitsaspecten

Elk van de vijf thema's is uitgewerkt in twee stellingen. De stellingen zijn geformuleerd vanuit een overtuiging, een visie op 'wat er toe doet' voor goede kwaliteit.

Thema 1 / Stelling 1: OOJK moeten toegankelijk en betaalbaar zijn voor alle gezinnen en hun kinderen

OOJK van goede kwaliteit hebben positieve effecten op de hele ontwikkeling van kinderen (cognitief, sociaal, emotioneel, fysiek) en in het bijzonder voor kinderen uit kwetsbare en achtergestelde gezinnen. Deze voorzieningen moeten dan ook beschikbaar en toegankelijk zijn vanaf de geboorte tot het kind de leerplichtleeftijd heeft bereikt. Wil men rekening houden met de context van alle gezinnen en aan alle kinderen de kans bieden om hiervan gebruik te maken, dan is enige flexibiliteit inzake openingsuren en de inhoud van het aanbod vereist.

Toegankelijkheid verwijst naar verschillende aspecten, vaak benoemd als de 5B's:

Beschikbaar: Zonder te pleiten voor aparte voorzieningen voor kansengroepen, moeten in alle wijken kwaliteitsvol OOJK aangeboden worden. Ieder kind heeft daar recht op.

Betaalbaar: Gratis toegang of een dagprijs die aan het gezinsinkomen gerelateerd is, (...) met voorzieningen die voor iedereen toegankelijk zijn. Specifieke voorzieningen voor gezinnen in nood kunnen een extra drempel inhouden doordat ouders hun privacy deels

moeten vrijgeven of zich gestigmatiseerd voelen.

Bereikbaar: Voorzieningen moeten letterlijk en figuurlijk hun deuren open hebben staan. Zorgvuldige planning met aandacht voor de drempels voor kansengroepen is vereist, net als outreachend werken naar meer kwetsbare gezinnen die niet steeds zo zichtbaar (willen) zijn.

Bruikbaar: Voor gezinnen moeten de voorzieningen zinvol en ondersteunend zijn en inspelen op de reële behoeften. Dit gaat over praktische zaken (flexibele openingsuren), maar ook over in overleg gaan met ouders en lokale gemeenschap om in te kunnen spelen op de vraag en de behoeften.

Begrijpbaar: Gezinnen moeten zich begrepen en gewaardeerd voelen in hun opvattingen en ideeën over opvoeding en zorg. Structureel overleg en persoonlijke dialoog is hierbij van belang. Goede dienstverlening betekent dat je de achtergrond van de kinderen kent, begrijpt en respecteert en dat je tegemoetkomt aan de behoeften en wensen van ouders. (...)

Iedere stelling zet aan tot overdenken, tot reflectie, tot discussie en tot heroverwegingen op een wezenlijk kwaliteitsaspect.

Door de stellingen worden professionals gedwongen om de thema's (opnieuw) onder de loep te nemen. Hoe zit dit bij ons: in ons land, in deze stad, binnen deze wijk en binnen onze organisatie? Waarom hebben wij deze keuzes gemaakt? Wat hebben wij benut of laten liggen aan kansen en mogelijkheden, bewust of onbewust? Wat zijn nieuwe werkdoelen en wat vragen die aan inzet van ons voor de komende tijd?

Het is belangrijk om de samenhang tussen de thema's voor ogen te blijven houden omdat enkel een integrale benadering de voortgang in kwaliteit kan garanderen. Werken aan toegankelijkheid is weinig effectief als er geen of onvoldoende structureel ondersteunend beleid is. Fraaie pedagogische doelen blijven wens-

dromen als pedagogisch medewerkers niet de nodige opleiding, training en coaching krijgen om daar constructief mee aan het werk te gaan. Afhankelijk van de doelstelling waarmee en de situatie waarin de discussie gevoerd wordt, kan een van de thema's wel meer of minder aan bod komen.

EQF als neutraal kader

De vijf thema's en hun deelaspecten zijn op zichzelf niet nieuw in Nederland; deze noties maken ook nu al deel uit van elk (pedagogisch) beleidsplan. In de landelijke Pedagogische kaders komen deze items eveneens aan de orde. Bovendien ligt er in Nederland al een behoorlijke stapel aan rapporten en boeken die allemaal hun aandeel leveren in het gesprek over goede kwaliteit. Wij hebben de teksten van Rixsen en het NCKO, er ligt een Kwaliteitsvisie van BKK, de *Wet kinderopvang* geeft ons houvast en in de Pedago-

gisch kaders 0-4/4-13/gastouderopvang/Diversiteit staan wetenschap, beleid en praktijk in verbinding met elkaar beschreven. In de Bouwstenen van het Landelijk Pedagogenplatform zijn al deze bevindingen nogmaals samengepakt en ook is er een BKK-curriculum op komst. Last but not least kijkt het werkveld met hoge verwachting naar de rapportage van Precool in juni, waar verbanden worden gelegd tussen inzet, opbrengst en 'wat doet er toe?'. Wat moet Nederland dan nog met zoiets als het EQF?

Juist in deze hoeveelheid van materie, dreigt het werkveld weleens het spoor bijster te raken. Juist daarom kan het EQF als neutraal kader, behulpzaam zijn. De meerwaarde van EQF is dat het niet alleen vijf duidelijke en onweerlegbare thema's geeft, een integrale aanpak dus, maar deze ook wetenschappelijk fundeert en voorziet van duidelijke aanbevelingen. In de EQF-tekst staan alle wetenschappelijke bronnen vermeld, en wordt de dagelijkse werkelijkheid van deze thema's beschreven in casuïstiek uit alle EU-landen. Op deze manier wil het EQF aanzetten tot inspireren, bestuderen en gesprek in alle landen van Europa waar jonge kinderen opgroeien. Elk land zal dat gesprek op haar eigen wijze moeten gaan voeren: binnen de beleidskaders die er zijn, met de instrumenten die men heeft, op grond van de ervaringen die al zijn opgedaan en vanuit de heersende visie op ECEC. EQF geeft een kapstok waaraan Nederland de berg aan informatie kan ophangen.

EQF toegankelijk

Het EQF is een interessant, lezenswaardig >

- > maar niet voor iedereen makkelijk toegankelijk Engelstalig document. Daarom hebben Bureau Mutant in Nederland (Anke van Keulen) en VBJK uit Vlaanderen (Jan Peeters en Ankie Vandekerckhove) het initiatief genomen het EQF toegankelijk te maken als reflectie-instrument.² In het voorbije jaar heeft een groep Vlaamse en Nederlandse experts gewerkt aan een verkorte Nederlandstalige versie (zie kader).

Om ook die Nederlandstalige versie werkelijk tot op de werkvloer bekend te maken, heeft de expertgroep een trainingspakket ontwikkeld waarmee kinderopvangorganisaties en gemeenten de diverse thema's onder de loep kunnen nemen. Aan ieder thema zijn werkvormen opgehangen die behulpzaam zijn om het gesprek op een zinvolle en faciliterende wijze te voeren.

In de vorm van een Masterclass is het pakket uitgetoetst op de hbo-opleiding PMK (Pedagogisch Management Kinderopvang) van Fontys Hogeschool in Den Bosch en tijdens een bijeenkomst van het LPK. Na deze pilot en pilots in Vlaanderen zijn de teksten en instructies definitief gemaakt.

De complete Nederlandse versie van de verkorte tekst en het trainingsaanbod worden vertaald naar het Engels en beschikbaar gesteld voor alle Europese ISSA-leden. In het najaar zullen Mutant en VBJK het pakket overdragen aan een eerste groep landen: Montenegro, Moldavië, Macedonië, Bulgarije en Slovenië die het materiaal op hun eigen context gaan toepassen en binnen hun eigen land gaan verspreiden.

Het is de ambitie van het EQF om praten en nadenken over de kwaliteit van werken in Europese ECEC-voorzieningen opnieuw een boost te geven. In Nederland is de drempel hiervoor nu dus al aanzienlijk verlaagd. De expertgroep is druk doende om de laatste hand te leggen aan het trainingspakket 'In vijf stappen naar kwaliteit' en het zelfevaluatie-instrument *High five quality scan*, een zelfevaluatie-instrument gebaseerd op het Europees kader voor kwaliteit/EQF. Met dit materiaal kunnen professionals gedragen en geschraagd doorwerken aan kansenvergroten opvang en educatie voor jonge kinderen.

Josette Hoex (Nji) & Erna Reiling (*Spelenderwijs Ede*) zijn lid van het Landelijk Pedagogienplatform Kindercentra/LPK.

¹ In de Vlaams-Nederlandse versie van EQF wordt *Opvang en Onderwijs voor Jonge Kinderen (OOJK)* aangehouden als overkoepelende term voor diverse voorzieningen voor jonge kinderen van 0 tot 6 jaar.

² VBJK en Bureau Mutant behoren beide tot het netwerk van ISSA/International Step by Step Association (zie ook kadertekst).

EQF project: ontwikkeling en verspreiding

Het EQF-trainingspakket 'In vijf stappen naar kwaliteit' is uitgewerkt in het kader van de Peer Learning Activiteiten binnen het ISSA netwerk/International Step by Step Association. Jan Peeters van het VBJK (W: vbjk.be) in Vlaanderen en Anke van Keulen van Bureau Mutant (W: mutant.nl) in Nederland namen het initiatief. Voor de inhoudelijke invulling van dit pakket en de pilots van de training kregen beide organisaties de steun van: VCOK Gent (Fien Lannoye en Annelies Roelandt), het Nederlands Jeugdinstituut (Josette Hoex), Landelijk Pedagogienplatform Kindercentra (Erna Reiling), Zaak! (Carla Biemann) en Ana del Barrio Training & Consulting (Ana del Barrio Saiz). De verspreiding van het trainingspakket in Nederland is in handen van Ana del Barrio Training & Consulting. Een professional class over het EQF wordt op 13 september georganiseerd door Child Care International (W: childcareinternational.nl)

De volledige tekst van het Quality Framework is te downloaden via de link op de servicepagina: W: bbmp.nl/service. Uw wachtwoord is 20bbmp16.

